

6 Şubat Depreminde KOBİ'lerde Kriz Yönetiminin Etkileri: Gaziantep İlinde Bir Pilot Çalışma

Effects of Crisis Management on SME's during the February 6 Earthquake: A Pilot Study in Gaziantep Province

Deniz YILDIZ¹ Reyhan Aysen WOLFF²

öz

Krizi önceden öngörmek mümkün olabilir ancak krizi tamamiyle engellemek mümkün değildir. Kriz yönetim süreci, kriz esnasında ve sonrasında oluşabilecek zararları en aza indirmek için yapılan faaliyetleri kapsar. Toplumun her kesimini etkileyen krizler, işletmeleri de olumsuz etkilemektedir. 6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş'ta meydana gelen "asrın felaketi" olarak tanımlanan bu doğal afette cana ve mala gelen zararların yanı sıra sanayi, hizmetler, ihracat, tarım ve turizm açısından ekonomik faaliyetlerini de olumsuz etkilemiştir. Bu çalışmanın amacı, 6 Şubat depreminden yoğun bir şekilde etkilenen 11 ilden biri olan Gaziantep ilindeki işletmelerin kriz yönetimlerini ve krize verdikleri tepkilerini değerlendirmektir. Depremün üzerinden henüz bir yılın geçmesi, işletmelerin almış oldukları hasarları onarmaya çalışmaları ve yaralarını sarmak için vermiş oldukları mücadele nedeniyle çalışma bir pilot çalışma örneğidir. Araştırmanın evrenini; Gaziantep ilindeki 4. Organize Sanayi Bölgesi'ndeki 133 adet imalat işletmesi oluşturmaktadır. Araştırmada yüz yüze toplanan veriler SPSS programında analiz edilerek yorumlanmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre; kriz esnasındaki faaliyetlerin işletmelerin bulunduğu sektörler, çalışan sayısı ve işletme yaşı ile pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kriz sonrası faaliyetlerin ise işletmelerin faaliyet gösterdikleri sektör ve çalışan sayısı ile pozitif anlamlı ilişkisi varken işletme sayısı ile ilgili negatif bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir sonuç ise, işletmenin bulunduğu sektör, işletmenin yaşı ve işletmede istihdam edilen çalışan sayısı işletmenin kriz yönetiminde istatistiksel anlamlı bir etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep'teki KOBİ'ler, Kriz, Kriz Yönetimi, 6 Şubat Depremi,

ABSTRACT

It may be possible to predict the crisis in advance, but it is not possible to prevent the crisis completely. Crisis management process: It covers the activities carried out to minimize the damages that may occur during and after the crisis. Crises that affect every segment of society also negatively affect businesses. This natural disaster, defined as the "disaster of the century", which occurred in Kahramanmaraş, the epicenter, on February 6, 2023, not only caused damage to life and property, but also negatively affected economic activities in terms of industry, services, exports, agriculture and tourism. The purpose of this study is to evaluate the crisis management and reactions of businesses in Gaziantep, one of the 11 provinces heavily affected by the February 6 earthquake. Our study is an example of a pilot study, as a year has passed since the earthquake, businesses are trying to repair the damage they have sustained, and they are struggling to heal their wounds. The universe of the research; It consists of 133 manufacturing enterprises in the 4th Organized Industrial Zone in Gaziantep province. The data collected face to face in the research were analyzed and interpreted in the SPSS program. According to the results obtained; Activities during the crisis have a positive and significant relationship with the sectors in which the businesses are located, the number of employees and the age of the business. Post-crisis activities have a positive relationship with the sector in which businesses operate and the number of employees, but a negative relationship with the number of businesses. Another result is that the sector in which the business is located, the age of the business and the number of employees employed in the business have a statistically significant effect on the crisis management of the business.

Keywords: Crisis, Crisis Management, February 6 Earthquake, SMEs in Gaziantep

¹ Corresponding Author: (Dr. Öğr. Üyesi) Ordu Üniversitesi, denizyildiz1990@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3090-8872

² (Prof. Dr.) Giresun Üniversitesi, aysen.wolff@giresun.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9496-9944

GİRİŞ:

Geçmişten günümüze bireylerin en temel ihtiyaçlarının karşılanması için varlığını sürdüren işletmeler kıt kaynakların yönetimini sağlarken, üretim fonksiyonunu da yerine getirmektedir. Bu bağlamda ülkemizde küçük ya da büyük ayırım yapılmaksızın tüm işletmelerin topluma sağladıkları fayda oldukça önemlidir.

25 Mayıs 2023 tarihli 32201 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanan güncellenmiş Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) tanımı, "250 kişiden az çalışan istihdam eden, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 500 milyon lirayı aşmayan işletmeler" kobi olarak tanımlanmaktadır. T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) 2023 yılı tanımına göre; mikro işletme, 10'dan az çalışan ve 10 milyon TL'ye kadar cirosu olan işletmeler; küçük işletmeler, 50'den az çalışan 100 milyon TL'ye kadar cirosu olan işletmeler; orta büyüklükteki işletmeler ise 250'den az çalışan ve 500 milyon TL'ye kadar ciroya sahip olan işletmelerdir.

İşletmeleri etkileyen dış çevre unsurları; ekonomik, politik, yasal, teknolojik olabileceği gibi doğal afetler olan sel, deprem gibi doğa olayları da olabilir. Depremler nerede ne zaman, ne büyüklükte olacağını kesin tahmin edilmesi oldukça zor olan bir doğa olayıdır. Ülkemizde yaşanan 6 Şubat depremleri de son yüzyılın en büyük yıkımına neden olan depremlerinden birisidir. Merkez üssü Kahramanmaraş olmasına rağmen etkisi ve yıkıcılığı 11 çevre ilde hissedilmiştir. Bu yıkım ve hasarlar sonucu doğal afet kaynaklı kriz yönetim stratejilerinin önemi hissedilmiştir.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen çifte deprem sonrasında Gaziantep ilinde 4. Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan KOBİ'lerin ekonomik olarak nasıl etkilendiklerinin araştırılması amaçlanmıştır. KOBİ'lerin afet krizine ne kadar hazır olduğu, bu krizi nasıl yönettiği ve kriz sonrası faaliyetlerinin neler olduğu araştırılmıştır. Depremin üzerinden çok fazla zamanın geçmemesi ve işletmelerin tüm enerjilerini yaralarını sarmak için harcadıkları gözlenmiştir. Dolayısıyla bilimsel çalışmalara zaman ayıramadıkları için kısıtlı örneklem ile bu çalışma bir pilot çalışma örneği olarak Gaziantep ili seçilmiştir. Evren olarak Gaziantep ilinin seçilmesinin nedeni, ilin büyük bir ekonomik güce ve 6 adet Organize Sanayi Sitesi'ne sahip olmasıdır. Çalışma bir pilot çalışma örneğidir. Bunun temel nedeni ise depremin üzerinden çok fazla zamanın geçmemesi ve işletmelerin tüm enerjilerini yaralarını sarmak için harcamaları ve bilimsel çalışmalara zaman ayırmak istememeleri kısıtlı örneklem ile bir pilot çalışma olmasına neden olmuştur. Asrın felaketi olan çifte depremler deprem bölgesindeki KOBİ'leri olumsuz etkilemiş ve normalleşme sürecinin halen sürmesi çalışmaya bölgedeki tüm KOBİ'lerin katılımcı olmalarını engellemiştir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Kriz ve Kriz Yönetimi

İnsanlık tarihi kadar eski olan yönetim kavramı, insanların küçük ya da büyük topluluklar halinde yaşamaya başlaması ile gelişen uygulamalardır. Önceleri yaşam yerlerini koruma güdüsü ile askeri yönetimden söz ederken, yerleşik hayata geçilmesi ile "devlet idaresi" uygulamaları ile gelişmiştir (Koçel, 2010, s. 45). Yönetim, iki ve daha fazla bireyin, ortak amaç etrafında, iş birliği ile planlama, örgütlenme, yürütme, koordinasyon ve kontrol sürecinin gerçekleştirilmesidir (Simon, 1957, s. 8). Organizasyonlar için yönetimde yöneticide oldukça önemlidir (Drucker, 1994). Buna ek olarak da işletmeler birer açık sistem olması ve sistemde varlıklarını sürdürebilmeleri için işletmelerin hem iş çevresi ile hem de dış çevreden gelebilecek fırsatları değerlendirmesinde yönetimin bakış açısı oldukça önemlidir. Dış çevre unsurları olarak; ekonomik, politik, yasal, teknolojik, demografik, sosyo-kültürel ve doğal afetler sonucu gelişebilecek olan su taşkınları, sel, yangın, deprem gibi durumlarda mevcuttur.

Bu gibi durumlarda yöneticilerin krizi aşma becerileri örgütsel açıdan stratejik öneme sahiptir (Can, 1997, s. 312).

Kriz durumları, organizasyonların sürdürülebilirliklerine zarar verebilecek ve işleyişi aksatabilecek olumsuz durumlardır. Bu durumlar, bazen ekonomik bazen ise afet sonucu ortaya çıkan durumlar da olabilir. Örnek olarak, seller, depremler verilebilir. Yöneticilerin bu ve benzeri riskleri önceden öngörülebilir bulunmaları ya da krizlerin önlenmesi için gerekli kararlar alması gerekmektedir. Bütün bunlara rağmen gerçekleşen kriz durumunda ise en hızlı şekilde kriz ortamından çıkmak için çözüm yolları araması gerek kişiler yine yöneticilerdir.

Kriz özelliklerine bakıldığında en temel özellik, kriz durumunun öngörülebilir bulunmaması sonucu, işletmelerin tahmin ve önleme mekanizmalarının yetersiz kalmasıdır (Demirtaş, 2000, s. 355). Beklenmedik kriz anları işletmelerin yaşamlarını sürdürmelerinde birtakım riskler oluşturabilir. Bu risklerin üstesinden gelebilmek için işletmelerin yeterli bilgi ve zaman bulunmamasından dolayı hızlı hareket edememesidir (Can, 1997, s. 312). Ek olarak kriz durumu karar veren kişiye yetersiz bilgi ve hızlı karar alması gerektiği için gerilim yaratabilir. Bu durumda yanlış kararlara neden olabilmektedir.

Kriz yönetimi anlık bir süreç değildir. Bunun aksine krizin ortaya çıkması, kriz anı ve kriz sonrası aşamaları kapsayan uzun bir süreçtir. Kriz yönetimi muhtemel krizin oluşmasını önleyen bir sistem olması ya da mevcut kriz anı ile mücadele etmek veya kriz durumunun en aza indirilmesinin sağlanması gibi uzun bir süreçtir (Ataman, 2001, s. 254). Kriz yönetiminin temelinde stratejik yönetim anlayışı vardır (Wolff, 2002, s. 700). Strateji, rakipleri ve çevreyi inceleyerek amaçlara ulaşmak için sonuç odaklı dinamik planlardır (Mirze, 2014, s. 183). Stratejik planlarda dinamik yapıları gereği değişime uyum için esnek yapıları mevcuttur (Jauch & Glueck, 1988).

Kriz yönetimi aşamaları şöyledir (Augustine, 2000; Wolff, 2002, s. 700):

1. Krizden kaçınma (önlem alma)
2. Krize hazırlanma
3. Krizi Saptama (krizi kabul etme)
4. Krizi dondurma (kan kaybının durdurulması, acil ve zor kararların alınması)
5. Krizi çözmek (hızlı olma, darboğazdan çıkma)
6. Krizden yarar sağlamak

Kriz durumunda yöneticiler karmaşık süreçten en az zararlar çıkabilmek hatta krizi fırsata çevirebilmek için krizin başlangıç aşamasında kriz sinyallerini öngörülerek, krizin olumsuz etkilerini en aza indirmeyi amaçlamalıdır. Krizin başlangıç aşaması krizden kaçınma aşamasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla krizle ilgili erken sinyaller işletmeleri krize hazır bir şekilde karşılayabilir. Krizle ilgili sinyallerin göz ardı edildiği taktirde krizle karşılaşma olasılığı yükselir. Bu sayede kriz durumunu kabul etmek krizin şiddetini azaltabilir. Aksine kriz hissedilmez ise krize karşı körlük durumu oluşabilir. Körlük oluşması durumunda yöneticiler yanlış yöntem ve stratejiler uygulayabilir. Yanlış kararlar ve stratejilerde krizin ortaya çıkış hızını artırarak işletmelerde panik ortamına neden olur. Krizin kontrol altına alınması ile olumsuzlukların düzelmesi ve dengelerin yeniden sağlanması zaman alabilir. Krizin en son ve en faydalı aşaması ise krizin son bulması ile bu durumdan dersler çıkartılarak, geleceğe yönelik tecrübeler edinilmiş olur (Ataman, 2001) (Augustine, 2000).

Kriz yönetiminde temel amaç, en kötü senaryolara karşı stratejiler geliştirilmesidir. Alınan önlemler doğrultuda kriz yönetimi, işletmelerin krizi önceden tahmin etmesi, krize karşı önlemler alması ve kriz anında hızla çözümler üretmeyi amaçlamaktadır (Pearson & Mitroff, 1993, s. 50).

Her türlü kriz durumunda işletmelerin gösterdikleri tepkiler şöyledir (Gümüş, 1999, s. 181-182; Aktan, 1999, s. 35-36; Haşit, 2000):

- Olağanüstü durumlara uygun çözüm öneri planları hazırlanmalıdır.
- Başarı ölçüt ve standartları belirlenerek, yeni standartlara uyum planları oluşturulmalıdır.
- İş imkanlarının ve değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi için sistematik dökümler yapılmalıdır.
- İşletmelerde yönetim kademelerinde yalınlaşma sağlanmalı karar süreçleri hızlanmalıdır.
- Yetki devri ile çalışanlarda kararların bir parçası yaprak motivasyonları artırılmalı ve takım çalışması desteklenmelidir.
- İşletmenin bilgiyi yönetme ve denetleme sistemleri geliştirilmeli ve etkinleştirilmelidir.
- Alternatif üretim sistemleri araştırılmalıdır.
- Yönetmelere sahip otoriter liderler ile kriz ortamından çıkmak kolaylaşabilir.

Demirtaş (2000) yılında yapmış olduğu çalışmada işletmelerin doğal afet olup örgüt dışı çevre unsuru olarak kabul edilen depremin işletmelere olan etkilerinden bahsetmiş ve krize karşı işletmelerin yapmaları gerekenlerin başında proaktif ve stratejik yöneticilere büyük görev düştüğünü vurgulamıştır. Bu doğrultuda kriz yönetiminde yöneticilerin sahip olması gereken özellikleri değerlendirmiştir. Öncelikle yöneticinin krize karşı öngörülerde bulunması, krize hazırlanması ve önlemler alması gerekmektedir. Çeşitli krizlerin her zaman olabileceği varsayımı ile hareket edilmeli "kriz geliyor der" buna göre kriz senaryoları hazırlayıp acil durum uygulamaları tatbik edilmelidir. Eğer mümkünse krize karşı hazırlıklı olunması sonucu krizden korunulması için gerekli stratejiler geliştirilmelidir. Kriz dönemine ise, yöneticinin etkili karar verebilmesi bu süreçte otoritesini koruyarak kriz yönetimi sürecini en uygun şekilde planlayabilmesi ve örgütleyebilmesi gerekmektedir. Kriz anı süreçlerinde iletişim ağlarını da aktif kullanarak tüm örgütte koordinasyonu sağlamalıdır. Doğru iletişim ağı kriz yönetim sürecinde yöneticilere kontrolünü ve normal duruma geçişi kolaylaştırmaktadır. Son olarak ve en önemlisi ise, kriz yönetimi süreci sonucunda bu durumdan ders çıkarılmasıdır.

2. Araştırma Yöntemi

2.1. Araştırmanın Amacı, Evreni ve Örneklemi

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen, asrın felaketi olarak anılan çifte depremlerden sonra Gaziantep ilindeki KOBİ'lerin doğal afet sonucu uygulanan kriz yönetiminin etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın ana kütesi Gaziantep ilinin 4. Bölge Organize Sanayi Bölgesi'ndeki 133 adet imalat işletmesinden oluşmaktadır (GOSB, 2023). Örneklemimiz ise 48 işletmeden oluşmaktadır. Araştırmamıza örneklem olarak Gaziantep ilindeki işletmelerin seçilmesindeki en önemli etken 6 Şubat 2023 de çifte felaketin merkezi olan Kahramanmaraş iline olan yakınlığı, bölgedeki en büyük organize bölgelerine sahip olması ve bu felakette kayıp yaşayan illerden birisi olmasıdır. Çalışmaya başlarken temel hedefimiz Kahramanmaraş ilindeki işletmelerin kriz yönetimini araştırmaktı ancak depremin merkezi ve yıkımın fazla olması işletmeleri de olumsuz etkilemiştir. Birçok işletmenin konteynerlerde faaliyetlerini sürdürmeye çalışması, çalışmaya katkı sunmak istememeleri, çalışmanın evrenini Kahramanmaraş ilinden Gaziantep iline yönlendirmiştir.

Gaziantep ili 6 adet Organize Sanayi Bölgesi'ne sahiptir (<https://www.gaosb.org/>). Her bölgede yüzlerce işletme mevcuttur. 6 bölgedeki tüm işletmelere ulaşım, zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle mümkün olmadığı için, çalışmaya evren olarak 4. Bölge Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan 133 işletme tercih edilmiştir. Ancak bu bölgenin de depremden olumsuz etkilenmesi ve yetkililerin ölçeğimize katılmayı reddetmesi sonucu yeterli örnekleme ulaşamadığımız için çalışma pilot çalışma örneğidir. Diğer bir ifadeyle; işletmelerin yeni yaşanan doğal afet sonucu bilimsel çalışmalara zaman

ayrılmak istememeleri çalışmanın evrenindeki yeterli örnekleme ulaşmamızı engellemiştir. Çalışmaya katılımcı olmak istememeleri yaşadıkları felaketin sonucu olarak oldukça doğaldır.

Evrenimizde yer alan ve ulaşılan 48 işletmenin betimleyici istatistik verileri Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. İşletme Bilgileri ile İlgili Tanımsal İstatistik

	Sayı	Yüzde %
İşletmenin Sektörü		
Tekstil	9	18,8
Metal	4	8,3
Gıda	14	29,2
Mobilya	3	6,3
Diğer	18	37,5
<i>Toplam</i>	<i>48</i>	<i>100</i>
İşletmenin İstihdam Ettiği Çalışan sayısı		
10'dan az	29	60,4
11-50 arası	15	31,3
51-250 arası	3	6,3
251 ve üzeri	1	2,1
<i>Toplam</i>	<i>48</i>	<i>100</i>
İşletmenin Yaşı		
5 yıl ve altı	12	25
5-10 yıl arası	11	22,9
10-20 yıl arası	14	29,2
20 yıl ve üzeri	11	22,9
<i>Toplam</i>	<i>48</i>	<i>100</i>
İşletmenin Ürettiği mal cinsi		
Tüketim Malı	31	64,6
Sanayi Malı	15	31,3
Diğer	2	4,2
<i>Toplam</i>	<i>48</i>	<i>100</i>
İşletmenin Kuruluş Şekli		
Yeni kuruluş	43	89,6
Aileden Devir	3	6,3
Şahıstan Devir	1	2,1
Diğer	1	2,1
<i>Toplam</i>	<i>48</i>	<i>100</i>

Tablo 1'de çalışmaya katılımcı işletmelerin demografik bilgileri yer almaktadır. Bu işletmelerin sektörel dağılımlarına baktığımızda 9 işletme %18,8 ile tekstil, 4 işletme %8,3 ile metal, 14 işletme %29,2 ile gıda, 3 işletme %6,3 ile mobilya sektöründe yer almaktadır. Diğer başlığında yer alan işletmelerin sektörleri ise ambalaj, aksesuar/iletişim, cam, kozmetik ve baharat gibi farklı sektörlerle aittir. Evrende yer alan işletmelerin; 31 işletmesi %64,6'sı tüketim malı üretirken, 15 işletme %31,3 ile sanayi malı üretmektedir.

Farklı sektörlerde yer alan 48 işletmenin istihdam ettiği oranlar ise; 10'dan az olan çalışan oranı 29 işletmedir. Katılımcıların büyük bir kısmı bu bölümde yer almaktadır. 11 ila 50 çalışan istihdam eden 15 işletme bulunmaktadır. 51 ila 250 arasındaki istihdam eden işletme sayısı 3 olup, 251 ve üzerinde istihdam eden tek katılımcı işletme bulunmaktadır. Evrende yer alan işletmelerin kuruluş yıllarına bakıldığında 5 yıl ve daha az ömre sahip işletme sayısı 12'dir. 5-10 yıl arasındaki ve 20 yıl ve üzeri yaşa sahip işletme sayısı 11'şer işletmedir. 10 ila 20 yıl arasındaki yaşa sahip işletme sayısı ise 14 işletmedir. İşletmelerin kuruluş şekillerinde ise aileden kalan işletme sayısı 3, şahıstan devir işletme sayısı 1 olup en çok 43 işletme yeni bir amaçla kurulan işletmedir.

Tablo 2. İşletme Yetkilisinin Bilgileri ile İlgili Tanımsal İstatistik

	Sayı	Yüzde
İşletme Yetkilisinin Cinsiyeti		
Kadın	3	6,3
Erkek	45	93,8
Toplam	48	100
İşletme Yetkilisinin Yaşı		
24 ve altı	2	4,2
25- 35 arası	7	14,6
36- 45 arası	19	39,6
46 – 55 arası	17	35,4
56 ve üzeri	3	6,3
Toplam	48	100
İşletme Yetkilisinin Eğitimi		
Ortaöğretim	14	29,2
Lise	25	52,1
Üniversite	6	12,5
Lisansüstü	3	6,3
Toplam	48	100

Tablo 2’de ise çalışmaya katılan işletmelerin temsilcilerinin demografik bilgileri yer almaktadır. Elde edilen verilere göre katılımcıların %93,8’i erkek temsilcilerden oluşmaktadır. Temsilcilerin yaş dağılımına baktığımızda ise 36 ila 45 yaş aralığında %39,6 ile 19 temsilci, 46 ila 55 yaş aralığında %35,4 ile 17 katılımcı en yoğun yaş aralığını göstermektedir. 24 yaş altındaki genç katılımcı %4,2 ile 2 temsilci olduğu görülmektedir. Çalışmada yer alan katılımcıların eğitim seviyeleri ise yoğunluklu olarak %52,1 oranla 25 temsilci lise mezunudur. Bunu %29,2 ile 14 temsilcinin ortaöğretim mezunu olduğu gözlenmektedir.

2.2. Araştırmanın Ölçeği ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada ölçek olarak, Çalışkan’ın (2020) yılında geliştirmiş olduğu “Kriz Yönetimi Ölçeği” kullanılmıştır. Yapılan bu çalışmada analiz edilecek veriler dört bölümden oluşan anket formu yoluyla toplanmıştır. İlk bölümde yer alan bölüm ankete katılanların demografik özelliklerini belirleyici sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm kriz öncesi faaliyetler ile ilgili soruları içermektedir. Üçüncü bölüm kriz esnasındaki faaliyetler ile ilgili sorularını içermektedir. Son bölümde ise kriz sonrası faaliyetleri ile ilgili sorular yer almaktadır. Ölçekte yer alan maddeler 5’li likert ölçeği gereğince; 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılıyorum) aralığında sıralanmaktadır.

2.3. Bulgular

Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizini yapıldığında Cronbach’s Alpha değeri ,834’tür. Bu oran ölçeğin güvenilirliğinin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Değişkenlerin Normallik Testleri

	Kriz Öncesi	Kriz Esnası	Kriz Sonrası
N	48	48	48
X	3,4097	3,5146	3,5938
Medyan	3,4444	3,5500	3,7500
Minimum	2,33	1,80	1,75
Maksimum	4,33	4,60	5,00
Shapiro-Wilk	,174	,048	,002
Çarpıklık	-,290	-,795	-,767
Basıklık	-,658	2,382	,245

Çarpıklık ve basıklık değerleri +1 ve -1 aralığında olanlar normal dağılım olarak kabul edilir. Kriz öncesi ve kriz sonrasındaki çarpıklık ve basıklık değerleri normaldir. Kriz esnasındaki basıklık değeri normal değerlerinin biraz üzerinde de olsa genel olarak normal dağılım olarak kabul edilebilir.

Tablo 4. Korelasyon Analizi

		Kriz Öncesi	Kriz Esnası	Kriz Sonrası	Sektör	Çalışan Sayısı	İşletme Yaşı
Kriz Öncesi	Pearson Correlation Sig.(2- tailed)	1					
Kriz Esnası	Pearson Correlation Sig.(2- tailed)	,481**	1				
Kriz Sonrası	Pearson Correlation Sig.(2- tailed)	,350*	,558**	1			
Sektör	Pearson Correlation Sig.(2- tailed)	,196	,070	,115	1		
Çalışan Sayısı	Pearson Correlation Sig.(2- tailed)	-,029	,168	,369**	-,108	1	
İşletme Yaşı	Pearson Correlation Sig.(2- tailed)	-,165	,120	-,119	-,396**	,241	1
		,262	,418	,421	,005	,099	

N=48 *p<0.05, **p<0.01

Tablo 4'te de gözüktüğü gibi kriz öncesi faaliyetlerin, kriz esnasındaki faaliyetlerle ilgili arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkisi ($,481, p=001<0,01$) bulunmaktadır. Yine aynı şekilde kriz öncesi faaliyetlerin, kriz sonrası faaliyetler ile de pozitif ve anlamlı bir ilişkisi ($,350, p=,015<0,05$) bulunmaktadır. Kriz esnasındaki faaliyetler ve kriz sonrası faaliyetler arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki ($,558, p=,000<0,01$) mevcuttur. Kriz öncesi faaliyetlerin işletmelerin faaliyet gösterdikleri sektörle pozitif bir ilişkisi mevcut iken, çalışan sayısı ve işletme yaşı ile olumsuz bir ilişkisi bulunmaktadır. Kriz esnasındaki faaliyetlerin işletmelerin bulunduğu sektörler, çalışan sayısı ve işletme yaşı ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi bulunmaktadır. Kriz sonrası faaliyetlerin ise, işletmelerin faaliyet gösterdikleri sektör ve çalışan sayısı ile pozitif anlamlı ilişkisi varken işletme sayısı ile ilgili negatif bir ilişkisi bulunmaktadır.

Tablo 5. Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	Standart hata	(β)	t	R	R ²	F	p
Kriz Yönetimi	Sektör	3,338	,151	,158	22,09	,158	,025	1,172	,000
	Çalışan Sayısı	3,332	,145	,172	23,00	,172	,029	1,398	,000
	İşletme Yaşı	3,536	,156	-,050	22,73	,050	,003	,117	,000
	Üretilen Mal	3,307	,109	,173	20,182	,173	,030	1,415	,000

Tablo 5'teki regresyon analizi sonucunda ulaşılan sonuca göre; işletmenin bulunduğu sektörün ($F=1,172; p<0,05$), çalışan sayısının ($F=1,398; p<0,05$), işletme yaşınının ($F=,117; p<0,05$) ve üretilen ürün cinsinden ($F=1,415; p<0,05$) işletmelerin kriz yönetimleri üzerinde istatistiksel anlamlı bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. İşletmelerdeki sektörel farklılıkların %2,5 ($R^2=0,025$), çalışan sayısındaki %2,9

($R^2=0,029$), işletme yaşı %0,3 ($R^2= 0,003$) ve üretilen ürün cinsi %3 ($R^2=0,030$) oranında işletmelerin kriz yönetimini tarafından açıklandığını göstermektedir.

6 Şubat Çifte Felaketin Etkileri;

6 Şubat 2023 tarihinde saat 04.17'de Kahramanmaraş merkezli; Pazarcık ilçesinde 7,7 ve aynı gün Elbistan ilçesinde saat 13.24'te 7,6 büyüklüğündeki deprem son yüzyılda yaşanan en büyük depremlerdir (Bilim ve Gelecek, 2023). Buna ek olarak 20 Şubat 2023 tarihinde de Hatay'ın Yayladağı ilçesindeki saat 20.04'teki 6,4 büyüklüğündeki diğer bir deprem ile bölge olumsuz etkilenmiştir (<https://www.sbb.gov.tr/>, 2024). Kahramanmaraş başta olmak üzere, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa gibi çevre illerde depremden etkilenen illerdir. 6 Şubat depremleri, ülkemizin deprem bölgesinde yer alan bir yerleşim olmasına rağmen tarihte de yaşanan büyük depremlerden ders alınmadığı, depreme karşı hazır olmayışımız en net kanıtıdır.

Ülkemizde son 25 yılda depremlerin neden olduğu çok sayıda can kaybı ve büyük ekonomik kayıplar yaşanmıştır. Özellikle 17 Ağustos 1999 Kocaeli depreminden sonra yaşanan en büyük deprem 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremidir. Aynı gün 9 saat arayla 7,7 ve 7,6 şiddetindeki iki büyük deprem merkez üstü Kahramanmaraş olmak üzere çevre illerde de oldukça fazla can kaybına ve yıkıma neden olmuştur (Azak & Ay, 2023, s. 48). Hatta Suriye, İran ve Irak'ta deprem hissedilmiştir (Harmancı & Dikeç, 2023, s. 61). Çifte depremlerin etkisi öyle büyüktü ki AFAD Türkiye Afet Müdahale Planındaki en üst seviye olan "*uluslararası destek ihtiyacı olarak 4. Seviye acil durum*" ilan edilmiştir. Buna ek olarak ise Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 3. Seviye alarm ilanı etmiştir (Aydınbaş, 2023).

Doğal afet krizi sonrası Gaziantep ilinde bulunan işletmeler sektör ayırt etmeksizin maddi ve manevi birçok kayıp yaşamışlardır. İşletme sahibinin bir kısmının işletmesi orta ve ağır hasar görmüşken, hafif hasarla süreci atlatanlar ise psikolojik olarak olumsuz etkilerine maruz kalmışlardır. Yaklaşım 2 ay boyunca ticari faaliyetlerin durması sonucu işletme sahipleri de nakit akışı durmuş ve ödemelerde gecikmelere neden olmuştur.

SONUÇ:

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli deprem, 10 ilde yıkımlara ve kayıplara neden olurken, Türkiye'deki diğer illeri ve hatta dünya ülkelerini de derinden etkilemiştir. Her geçen süre yaşanan mucizeler ve umutlar bizlere tek yürek olmamızı yeniden hatırlatmaktadır. Yaşanan depremde birçok kişi evsiz kalırken, birçok işçi ve işverende ekmek teknesini kaybetmiştir. Dolayısıyla işletmeler için deprem, sel, su taşkınları, çığ, fırtınalar volkanlar, yangın gibi doğal afetler işletmeleri olumsuz etkileyen dış çevre unsurlarıdır. İşletmeler, doğal afetleri engelleyemez ancak bu ve bunun gibi afet ya da kriz durumlarına karşı önlem almaları gerekmektedir. Bu bağlamda işletmelerin kriz öncesi, esnası ve sonrası için planları olması gerekmektedir. Kriz öncesi faaliyetler sektörel ve işletmenin çalışan sayısı ile anlamlı pozitif ilişkisine karşın, işletmenin yaşı ile ters orantının olması yeni kurulan işletmelerde kriz yönetimlerinin eksik olduğunun göstergesidir.

Yaptığımız çalışmanın amacı Gaziantep ilinde bulunun küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin depremden nasıl etkilendiklerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmada kısıtımız Gaziantep'teki 4. Bölge Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan işletmelerin kriz yönetim algılarını ve depremden etkilenme durumlarını ölçmek amaçlanmıştır. Gaziantep ilinin seçilme sebebi ise; bu büyük felaketin merkez üstüne yakın olması ve oldukça fazla yıkım yaşanmasıdır. Aslında çalışma Kahramanmaraş'taki kobilere planlanmıştı ancak oradaki işletmelerin yıkımdan daha fazla etkilenmesi bir kısmı faaliyetlerini sürdürmekte güçlük çekerken bir kısmının da konteynerlerde devam etme çabaları ve bilimsel çalışmalara zaman ayırmak istememeleri oldukça doğal karşılanmıştır.

Çalışmanın yürütülmesinde kısıtlı zaman ve imkanlarda yapılan çalışmada, ulaşılan sonuçlara göre ise krizin her aşamasının önemi vurgulanmaktadır. Kriz öncesi yapılan tedbir çalışmalarının kriz esnasında ve kriz sonrası aşamaları anlamlı şekilde etkilediği gözlenmektedir.

Çalışmanın pilot çalışma olma özelliğinin en temel nedeni de bölgede yaşanan felaketten etkilenen bireylerin halen çok ve travma yaşadıklarından dolayı anketimize cevap vermeme yaklaşımları ve yeterli örnekleme ulaşılamaması çalışmanın pilot çalışma özelliğini sağlamaktadır.

Her felaket sonrası tekrar yaşanmaması dileklerinin yanı sıra bu krizlerden ders çıkararak olumsuz durumlara karşı önlem alınmalıdır. Yaptığımız çalışma yalnızca Gaziantep ilindeki 4. Bölge Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan işletmeleri kapsamaktadır. Çalışmanın kapsamı genişletilerek depremden etkilenen diğer Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman, Diyarbakır, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa gibi şehirlerde de ayrı ayrı yapılabileceği gibi Gaziantep ilindeki yer alan diğer Organize Sanayi Bölgeleri'nde de yapılabilir. Bunun yanı sıra bu şehirlerde yapılan çalışmalar tek bir çalışmada birleştirilebilir. Türkiye'de fay hatlarının olmasından dolayı her an deprem olma gerçeğinin hiçbir zaman unutulmaması gerekmektedir. Binaların depreme dayanıklı yapılması, vatandaşların bilinçlendirilmesi, yasal önlemlerin alınarak depreme hazırlık çalışmaları sürdürülmelidir. "**Deprem öldürmez, sağlam olmayan binalar öldürür**" diyerek kentsel dönüşümün önemi artmaktadır. Depremlerin sıkça yaşandığı Japonya gibi ülkelerin tecrübelerinden faydalanılmalıdır. Kriz yönetiminin işletmeler için stratejik öneme sahip olduğu işletmeler de deprem bilincinin artırılması gerekmektedir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazarlar, kendileri ve diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek vardır. Araştırma Giresun Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun E-50288587-202.03.02-2352 sayılı Etik Kurul Onay Belgesi ile gerçekleştirilmiştir.

Finansal Destek: Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Teşekkür: Abdülkadir Özküçük'e teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA:

- Ataman, G. (2001). *İşletme Yönetimi Temel Kavramlar ve Yeni Yaklaşımlar*. Türkmen Kitapevi.
- Augustine, N. R. (2000). *Önlemeye Çalıştığınız Krizi Yönetmek*. Harvard Business Review: Mess Yayınları 328.
- Aydınbaş, G. (2023). Sosyoekonomik Boyutuyla Türkiye'de Depremler Üzerine Bir İnceleme: Kahramanmaraş Depremi Örneği. *Sosyal Bilimlere Çok Yönlü Yaklaşımlar: Tarih, Turizm, Eğitim, Ekonomi, Siyaset ve İletişim* (s. 177-211). Özgür Yayınları.
- Azak, T. E., & Ay, B. Ö. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Etkilediği İllerdeki Bina Stokunun Özellikleri. *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 47, s. 47-66.
- Bilim ve Gelecek*. (2023, 09 26). 09 26, 2023 tarihinde <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2023/03/02/6-subat-2023-deprem-felaketinin-sismolojik-ozellikleri/> adresinden alındı
- Can, H. (1997). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalışkan, A. (2020). Kriz Yönetimi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Türk Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 5(2), s. 106-120.

- Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(23), s. 353-373.
- Drucker, P. F. (1994). *Yönetim Görevleri, Sorumlulukları ve Uygulamaları*. (F. Dilber, Çev.) Ankara: ODTÜ Basım İşbirliği.
- GOSB. (2023, 09 26). <https://www.gaosb.org/tr/genel-sayfa/bolgeler/4-organize-sanayi-bolgesi-43.html>: <https://www.gaosb.org/tr/genel-sayfa/bolgeler/4-organize-sanayi-bolgesi-43.html> adresinden alındı
- Harmancı, A. K., & Dikeç, G. (2023). The Earthquakes in Turkey and Their Effects on Nursing and Community Health. *International Nursing Review*, 70(3), s. 262-265. doi:<https://doi.org/10.1111/inr.12851>
- <https://www.gaosb.org/>. (2024). 05 06, 2024 tarihinde <https://www.gaosb.org/tr/genel-sayfa/bolgeler/1-organize-sanayi-bolgesi-40.html> adresinden alındı
- <https://www.sbb.gov.tr/>. (2024). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. 02 13, 2024 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/> adresinden alındı
- Jauch, L. R., & Glueck, W. F. (1988). *Business Policy and Strategic Management*. USA: McGraw-Hill Inc.
- Koçel, T. (2010). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- KOSGEB. (2023, Mayıs 25). 30 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/8807/kobi-tanimi-guncellendi> adresinden alındı.
- Mirze, S. K. (2014). *İşletmelerde Stratejik Planlama El Kitabı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pearson, C. M., & Mitroff, I. I. (1993). From Crisis Prone to Crisis Prepared: A Framework for Crisis Management. *Academy of Management Executive*, 7(1), s. 48-59.
- Simon, H. (1957). *Administrative Behavior*. The Macmillan Company.
- Wolff, R. A. (2002). Küçük ve Orta Ölçekli Sanayii İşletmelerinde Krize Verdikleri Tepki: Adapazarı Örneği. *10. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı* (s. 698-705). Antalya: Mart Basımevi Kağıthane.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The aim of this study is to investigate the crisis management of SMEs in Gaziantep province as a result of natural disasters after the double earthquakes that occurred in Kahramanmaraş province on February 6, 2023, known as the disaster of the century. The main body of the research consists of 133 manufacturing enterprises in the 4th Region Organized Industrial Zone of Gaziantep (GOSB, 2023). Our sample consists of 48 businesses. The most important factor in choosing businesses in Gaziantep as a sample for our research is its proximity to Kahramanmaraş, the center of the double disaster on February 6, 2023, having the largest organized regions in the region, and being one of the provinces that suffered losses in this disaster. In fact, when we started working, our goal was to investigate the crisis management of businesses in Kahramanmaraş province, but the location of the earthquake and the high level of destruction negatively affected the businesses. The fact that many businesses try to continue their activities in containers and do not want to help us with our work has directed the population of our study from Kahramanmaraş province to Gaziantep province. Again, for the same reasons, the study has the feature of being a pilot study since the sample of the study was not in the desired number.

Research Questions:

There are internal environmental elements that affect businesses, as well as external environmental elements. One of the external environmental factors is earthquake. It was investigated how businesses in Gaziantep were affected by the February 6 Kahramanmaraş earthquake, which is known as the disaster of the century, and what factors affect crisis management in this and similar crisis situations. The fact that the number of studies on this subject has not yet become widespread in the literature makes the study unique. The most important factor that makes it difficult to work is that not too much time has passed since the disaster and that their businesses have not yet recovered from the financial and moral losses in the process. Therefore, the sample size could not be met sufficiently in terms of participation in the study, which caused the study to be a pilot study.

Literature Review:

As external environmental factors affecting businesses; It is present in situations such as floods, floods, fires and earthquakes that may develop as a result of economic, political, legal, technological, demographic, socio-cultural and natural disasters. In such cases, managers' skills in overcoming the crisis are of strategic importance for the organization (Can, 1997, p. 312). Crisis situations are processes that harm sustainability and are not instantaneous. Therefore, it is necessary to always be ready for a crisis in order to minimize the negative effects during and after the crisis. Although it is difficult to predict the crisis, successful crisis management can be taken precautions against the negative effects that may occur.

Methodology:

Necessary scale permission and ethics committee permissions were obtained for the study. The face-to-face surveys were analyzed in the SPSS program. The effects of pre-crisis, immediate and post-crisis processes on each other and the effects of the demographic characteristics of businesses on crisis management have been measured with various statistical methods. The study population included businesses located in Gaziantep 4th Region OIZ. As the negative consequences of the earthquake continued, the failure to receive responses from sufficient participants caused the study to become a pilot study. The study is planned to be applied throughout the population and developed with sufficient samples in the future.

Results and Conclusions:

Unpredictable natural disasters cause crises in businesses. Businesses need to take precautions against such disasters or crisis situations. In this context, businesses must have plans for before, during and after the crisis. Although pre-crisis activities are sectoral and have a significant positive relationship with the number of employees of the business, the fact that there is an inverse relationship with the age of the business can be considered as an indication that crisis management is lacking in new rule businesses.

Activities during the crisis have a positive and significant relationship with the sectors in which the businesses are located, the number of employees and the age of the business. Post-crisis activities have a positive relationship with the sector in which businesses operate and the number of employees, but a negative relationship with the number of businesses. Another result is that the sector in which the business is located, the age of the business and the number of employees employed in the business have a statistically significant effect on the crisis management of the business. Most importantly, businesses need to learn from the negativities they experience in times of crisis and create a more strategic and successful crisis management plan.